

ПРАВНИЧА ДОПОМОГА ТА ЗАХИСТ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: КОНЦЕПТИ ТА КОЛІЗІЇ ПРАВОВИХ РЕФОРМ

ТЕРТИШНИК Володимир - доктор юридичних наук, професор, академік Академії політичних наук України, професор Університету митної справи та фінансів
ОДИНЦОВА Ірина - адвокат (м. Дніпро)

УДК 342.57

Стаття раскрывает понятия защиты и правовой помощи, доктринальные проблемы совершенствования та гармонизации законодательства, устранения юридических коллизий, обеспечения действенности институтов защиты и правовой помощи, укрепления гарантий защиты прав и свобод человека.

Ключевые слова: верховенство права, защита, правовая помощь, доказательства защиты, независимое правозащитное расследование.

Постановка проблеми

Реалізація в кримінальному процесі принципу змагальності сторін потребує чіткого юридичного визначення функції правничої допомоги та засобів її здійснення в кримінальному процесі, розбудови кримінально-процесуальної форми судочинства на основі балансу приватних і публічних інтересів.

Актуальність досліджуваної теми обумовлюється новими обертами конституційної та судово-правової реформи, недосконалістю чинних законів та проблемами юридичної науки і практики. Недостатньо чітко визначення функції захисту і правничої допомоги, засобів і форм надання правничої допомоги посиляється наявними юридичними фікціями, конкуренцією правових норм, недостатньою логікою та термінологічними вадами закону, що знижує ефективність усієї кримінально-правової діяльності.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми показує, що проблемі забезпечення належної правничої допомоги та захисту в кримінальному процесі приділяється неабияка увага дослідників [1-28]. Але існуючі публікації не вичерпують усю складну проблему, а швидше утворюють фундаментальну базу для подальшого її дослідження.

Метою даної роботи є визначення шляхів доктринальних трансформацій та гармонізації правових інститутів захисту та правничої допомоги для вирішення проблеми забезпечення верховенства права у сфері правосуддя.

Викладення основного матеріалу дослідження

Правова доктрина – це зумовлена духовним і інтелектуальним розвитком, станом моральності та політико-правовою культурою суспільства цілісна і гармонічна система принципів, поглядів, уявлень, ідей, концепцій і модельних норм щодо права і його розвитку, які виступають теоретичним стрижнем та концептуальною основою державотворчої, правотворчої, правозастосовної та правотлумачної діяльності.

Правнича допомога – багатоаспектна діяльність правників, спрямована на забезпечення верховенства права та реалізації прав кожної людини, яка вступає в певні правовідносини, зміст якої становлять здійснення

юридично визначених засобів, що включають *юридичні консультації та роз'яснення прав* і процедур їх реалізації, *допомогу в складанні* і поданні заяв, клопотань, скарг та інших юридичних документів, *ініціювання та участі* у проведенні процесуальних дій і належному фіксуванні їх перебігу і результатів, *оцінку належності, достовірності та допустимості* доказів, аналізу законності юридичних рішень, вжиття заходів щодо поновлення порушених прав, відшкодування шкоди, заподіяної правопорушенням.

Право на правничу допомогу мають усі особи, які залучені до кримінального провадження і вступають у кримінально-процесуальні правовідносини зі стороною обвинувачення, слідчими і судовими органами – заявник, особа, що з'явилась з повинною, потерпілий, свідок, підозрюваний, обвинувачений та інші.

Захист у кримінальному процесі є різновидом правничої допомоги і виступає юридичною формою протистояння обвинуваченню і здійснюється учасником кримінального процесу, якого іменують захисником.

Інститут захисту – це цілісна система відносно відособлених і самостійних та об'єднаних особливим предметом регулювання специфічних правових норм, які в єдності із загальною системою права регулюють важливу частину суспільних відносин у державі щодо забезпечення верховенства права та захисту прав і свобод учасників кримінального судочинства.

Зазвичай здійснення захисту в кримінальному провадженні часто розглядається в контексті діяльності адвоката. Але адвокатська діяльність і діяльність захисника не є тотожними.

У сучасному кримінальному процесі адвокат може брати участь у кримінальному провадженні в *трьох різних статусах*: 1) як захисник підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, а також стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) (ст. 45 КПК України); 2) як представник: потерпілого фізичної особи; юридичної особи, яка є потерпілим

(ст. 58 КПК України) цивільного позивача, цивільного відповідача; третьої особи (ст. 63 КПК України) та як представник особи, щодо майна якої розглядається питання про арешт (ст. 64-2 КПК України); 3) як правничий помічник свідка (ст. 66 КПК України).

Одна з проблема сьогоденного законодавства полягає в тому, що закон юридично не визначив ні назву, ні статус осіб, які надають правничу допомогу свідку, заявнику, особі, що подає явку з повинною. Це суттєва прогалина законодавства, яка не сприяє ефективності застосування інституту правничої допомоги. Логічно буде в КПК України відмовитись від логіки концепції, завдяки якій «захисник користується правами особи, яку захищає», а представник – «правами особи, яку представляє», яка не знайшла продовження щодо надання правничої допомоги свідку, особи, яка з'явилась з повинною, та інших учасників процесу. Відповідно є потреба за аналогом статусу захисника чи представника чітко визначити саме процесуальний статус фахівця, який буде надавати правничу допомогу іншим учасникам процесу, а більш того, в КПК України в окремих нормах системно й окремо сформулювати права, відповідно, «захисника», «представника», «правничого повіреного».

Новелою Конституційного права стала ст. 131-2 такого змісту: «Для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура. Незалежність адвокатури гарантується. Засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні визначаються законом. Виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення. Законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена».

Припис ст. 131-2 Конституції України про те, що «виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення»,

не означає встановлення монополії адвокатів на виконання функцій захисту в кримінальних провадженнях.

Обвинуваченою особою, згідно з ч.2 ст. 42 КПК України, є «особа, обвинувальний акт щодо якої переданий до суду в порядку, передбаченому статтею 291 цього Кодексу». Отже, захист від акту підозри здійснюється на досудовому слідстві, а захист від обвинувачення можливий лише в судовій стадії процесу. Положення конституційних приписів про те, що «виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення», не виключає захисту підозрюваного (особи, яка ще не обвинувачена) іншим правником, який не є адвокатом. Відповідно норми Конституції України, як норми найвищої юридичної сили мають знайти чітку реалізацію в галузевому законодавстві.

Під час вирішення проблеми кола осіб, які можуть виконувати функцію захисту в кримінальних провадженнях, слід керуватися також концептуально слухними для демократичних суспільств положеннями такого нового міжнародно-правового джерела права, як «Принципи і керівні положення Організації Об'єднаних Націй, що стосуються доступу до юридичної допомоги в системі кримінального правосуддя» (Резолюція Економічного та Соціального Ради ООН 2012/15 від 26 липня 2012 р.). Звернімо увагу, зокрема, на такі його основні концепти і положення, що спрямовані на розширення доступу до юридичної допомоги в системах кримінального судочинства: «особа, яка надає юридичну допомогу, називається юрисконсультом»; «держави використовують різні форми надання юридичної допомоги, це можуть бути державні захисники, приватні адвокати, адвокати за угодою, помічники адвокатів та інші»; «без шкоди для прав обвинувачених слід надавати юридичну допомогу потерпілим і свідкам на всіх етапах кримінального правосуддя»; «державам слід визнавати і заохочувати внесок асоціації юристів, університетів, громадянського суспільства й інших груп та установ у надання юридичної допомоги»; з метою сприяння функціонуванню загальнонаціональної системи юридичної допомоги державам слід, коли це необхідно, вжити за-

ходів, щоб ... «надати помічникам адвокатів можливість надавати дозволені внутрішнім законодавством чи практикою форми юридичної допомоги особам, арештованим, затриманим, підозрюваним чи обвинуваченим у скоєнні кримінального правопорушення, зокрема в поліцейських дільницях чи інших місцях тримання під вартою»; «у разі нестачі кваліфікованих адвокатів юридична допомога може також надаватись особами, які не є юристами або середнім юридичним персоналом, водночас державам слід заохочувати зростання кількості юристів і усувати фінансові бар'єри на шляху отримання юридичної освіти» (ст. 65); «державам доцільно, коли це необхідно... заохочувати і підтримувати створення юридичних служб при юридичних факультетах університетів...»; розробити, якщо їх ще немає, правила проходження практики студентами... в судах під наглядом кваліфікованих юристів і викладачів...».

Відтак, доцільно буде запровадити нову концептуальну систему правничої допомоги і захисту:

- 1) захист підозрюваного можуть здійснювати як адвокати, так і інші фахівці у галузі права, щодо яких немає підстав для відводу;
- 2) захист обвинуваченого та підсудного в суді має здійснювати лише адвокат, якого пропонується іменувати судовим повіреним, а в якості представників інтересів підсудного допускати його близьких родичів;
- 3) правничу допомогу потерпілим, цивільним позивачам, цивільним відповідачам та третім особам (ст. 63 КПК України) можуть здійснювати як адвокати так і інші фахівці у галузі права і близькі родичі, які можуть виступати у процесуальному статусі представників відповідних осіб;
- 4) правничу допомогу свідкам, заявникам, іншим учасникам процесу можуть здійснювати як адвокати, так і інші фахівці у галузі права, які можуть виступати у процесуальному статусі правничих повірених (юрисконсультів), тобто осіб, які надають правничу допомогу поза межами застосування представництва чи захисту.

Відновлення інституту судових повірених у сучасному національному законодавстві буде продуктивним для юридичної науки і адвокатської практики. До компетен-

ції повірених доцільно віднести виконання функції захисту в судовому розгляді справи.

Для розвитку інституту захисту цікавим може бути досвід європейських країн.

Наприклад, згідно з § 137 КПК ФРН [Вибір захисника] «(1) Обвинувачений у будь – який момент розгляду кримінальної справи може скористатись допомогою з боку захисника. Кількість вибраних захисників не може перевищувати трьох (2). Якщо обвинувачений має законного представника, то і він також може вибрати захисника. За приписами § 138 [Вибраний захисник] (1), в якості обраного захисника може бути адвокат, який має допуск до адвокатської діяльності одного з німецьких судів, а також професори та викладачі права з німецьких вищих навчальних закладів (університетів). (2) Інші особи допускаються як обрані захисники тільки з дозволу суду, і якщо це випадок обов'язкового захисту, а обраного обвинуваченим захисника немає серед осіб, що можуть здійснювати функції захисників, - виключно разом з однією з таких осіб. У силу § 149 КПК ФРН дружина чи чоловік або інша, спільно проживаюча з обвинуваченим особа, допускається в судове засідання як помічник здійснення захисту підсудної особи.

Демократизм даних приписів закону та їх відповідність принципу верховенства права дозволяє висловити думку про можливість застосування аналогічних концептів у законодавстві України.

Безумовно, що з прийняттям змін у Конституцію України вказані зауваження залишаються лише концептуальними елементами варіативного пошуку кращої моделі правничої допомоги, які можуть бути враховані при прийнятті нової Конституції держави шляхом референдуму.

Разом з тим для забезпечення захисту прав і свобод людини захисники і правничі повірені мають отримати більш дієві механізми доказової діяльності.

За чинним КПК України захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути дору-

чена захиснику, якими може скористатись лише сам підозрюваний чи обвинувачений.

Виникає певна колізія. *По-перше*, передбачених прав може бути замало для реалізації реального принципу змагальності; *по-друге*, система прав захисника звучується порівно з процесуальними нормами попереднього КПК України; *по-третє*, «Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (ст.20) адвокату в цілому надано більше прав, ніж захиснику в кримінальному провадженні, зокрема.

Загалом у такій системі прав адвоката вбачаються ознаки можливості так званого «паралельного адвокатського розслідування» – збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, запитувати, отримувати і вилучати документи чи їх копії, опитувати осіб за їх згодою; одержувати письмові висновки фахівців, експертів з питань, що потребують спеціальних знань.

З іншого боку, в переліку прав адвоката є досить проблематичні дефініції. Наприклад, згідно з п. 7 ст. 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокат вправі «в установленому законом порядку запитувати, отримувати і вилучати речі, документи, їх копії». Вживане тут поняття «вилучати», на відміну від більш коректного «отримувати добровільно видані», може трактуватись як примусову їх виїмку. З огляду на те, що мова йде не тільки про копії, а й про оригінали документів, таке «вилучення» речей і документів може призводити до «безслідного» їх зникнення чи приховування «від прискіпливих очей» сторони обвинувачення. За загальним же правилом захисник, як і адвокат, не повинні мати владно-розпорядчих повноважень і отримувати можливість застосовувати заходи примусу. Отже, у практичній діяльності слід виходити з можливості адвоката в установленому законом порядку запитувати і отримувати видані речі та копії документів.

Але слід також зазначити, що скористатись визначеними у ст. 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» правами у кримінальному провадженні на-

віль «захиснику-адвокату» навряд чи буде можливим.

Хоча в ст. 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» можна вбачати основи так званого «інституту паралельного адвокатського розслідування», але згідно з ч. 3 ст. 9 КПК України «закони та інші нормативно-правові акти України, положення яких стосуються кримінального провадження, повинні відповідати цьому Кодексу. При здійсненні кримінального провадження не може застосовуватися закон, який суперечить цьому Кодексу». Більше того, у ст. 1 КПК України міститься припис - «порядок кримінального провадження на території України визначається *лише* кримінальним процесуальним законодавством України» Окрім того, згідно з ч. 1 ст. 84 КПК України «доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку...» відповідно до ч.1 ст. 8 КПК України «доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом».

Зазначимо, що такої проблеми не виникає при наданні адвокатом правничої допомоги в цивільному судочинстві. Адже там щодо допустимості доказів визначений більш простий концепт – «суд не бере до уваги докази, які одержані з порушенням порядку, встановленого законом» (ст. 59 ЦПК України). А ст. 8 ЦПК України слушно визначає засаду законності більш толерантно щодо системи права, закріплюючи припис такого змісту: «Суд вирішує справи відповідно до Конституції України, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Суд застосовує інші нормативно-правові акти, прийняті відповідним органом на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України».

Такий підхід більш доречний. Потрібно усунути штучні перепони для використання в кримінальному судочинстві фактичних даних, здобутих поза межами кримінального процесу, тобто в порядку, визначеному іншими законами.

Необхідно розробити та юридично визначити в КПК України інститут доказової

діяльності захисника і правничого повіреного - інститут незалежного правозахисного розслідування.

Незалежне правозахисне розслідування в кримінальному провадженні – це окремий інститут кримінально-процесуального права та заснована на ньому доказова діяльність захисника і правничого повіреного, що полягає в самостійному здійсненні в спеціальній процесуальній формі системи пізнавально-практичних та засвідчувальних дій, які обумовлені предметом та завданнями захисту і правничої допомоги, спрямовані на пошук джерел доказової інформації, отримання та фіксацію фактичних даних, їх перевірку та з'ясування належності до справи, допустимості і достовірності, забезпечення можливості використання для досягнення мети правосуддя.

Для забезпечення ефективності доказової діяльності захисника необхідно вести зміни до Кримінально-процесуального кодексу України такого порядку.

По-перше, в законі слід закріпити право захисника і правничого повіреного опитувати будь-яких осіб, незалежно від їх процесуального статусу, роз'яснюючи їм положення ст. 63 Конституції України, та фіксувати хід і результати опитування шляхом технічного документування, а результати такого технічного документування доцільно закріпити в законі як окремий вид доказів.

По-друге, варто закріпити у КПК України право захисника з власної ініціативи та на власний розсуд і за власним вибором запрошувати незацікавлених у справі фахівців для участі в проведенні оглядів, освідувань, слідчих експериментів та в інших слідчих діях, які здійснюються під час кримінального провадження за їх клопотанням або які здійснюються з участю особи, яку вони захищають чи представляють.

По-третє, необхідно законодавчо регламентувати окрему процедуру дослідження тіла живої людини – судово-медичне освідування, яке могло б проводитись судово-медичними експертами чи фахівцями у галузі медицини як за постановою слідчого, так і за клопотанням захисника чи за ухвалою слідчого судді за клопотанням захисника.

По-четверте, права захисника щодо здійснення доказової діяльності повинні бути розширені та системно і конкретно прописані в законі, а для забезпечення таких прав має бути визначений обов'язок посадових осіб щодо виконання приписів закону і законних вимог захисника. Відповідно, у КПК України мають бути включені окремі норми з викладенням прав та правил доказової діяльності захисника і правничого повіреного.

Висновок

Реалізація конституційних засад правничої допомоги та захисту в кримінальних провадженнях потребує чіткого визначення процесуального статусу захисника, представника особи та правничого повіреного, розробки та прийняття інституту незалежного правничого розслідування, який має стати самостійним інститутом кримінально-процесуального права як невід'ємна складова реалізації засади змагальності сторін, що зможе стати правовою основою удосконалення діяльності щодо забезпечення верховенства права у сфері кримінального судочинства.

Перспективи подальшого дослідження проблеми вбачаються в системному доктринальному розгляді та удосконаленні юридичної визначеності інституту захисту і правничої допомоги у сфері правосуддя.

Література

1. Адвокатура України: Підручник у двох книгах / за заг. ред. д. ю. н., проф. заслуженого юриста України С. Я. Фурси та к. ю. н, доцента Н. М. Бакаянової. 2-ге вид. доповн. і перероб. К.: Алерта, 2016. 864 с.
2. Гога І. В. Використання спеціальних знань адвокатом: науково-практичний посібник. К.: Прецедент, 2013. 62 с.
3. Дроздов О. М. Наукові підходи щодо перспектив перегляду у екстраординарних судових провадженнях окремих судових рішень, ухвалених у заочному кримінальному провадженні // Форум права. 2015. №1.- С. 92-103.
4. Дроздов О., Дроздова О. Огляд справ щодо іноземних країн, розглянутих ЄСПЛ

протягом квітня травня 2016 року // Вісник НААУ. 2016. № 7-8 (25). С. 61-72.

5. Дубівка І. В. Правова регламентація участі захисника в кримінальному процесі за законодавством зарубіжних країн. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2017. № 1(13). С. 350–360.

6. Заборовський В. В. Професійна діяльність адвоката – це правова, юридична чи професійна правнича допомога // Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2016. Серія Право. Випуск 38. Том 2. С. 140-145.

7. Зейкан Я. П., Сафулько С. Ф. Настільна книга адвоката у кримінальній справі (КПК 2012). Київ: Дакор, 2013. 576 с.

8. Коваль О. М. Процесуальні гарантії права особи на виправдання в кримінальному провадженні // Юридичний науковий електронний журнал. 2014. № 6. С. 199-202.

9. Корнієнко М. В., Тертишник В. М. Принципи права в розв'язанні юридичних колізій // Міжнародний науковий журнал «Верховенство права». 2017. №2. С. 10-16.

10. Малахова О. В. Реалізація інституту сприяння захисту у кримінально-процесуальному доказуванні. Автореферат дис. ... канд. юрид. наук. (спец. 12.00.09). Одеса, 2015. 20 с.

11. Михайлова Н. В. Інститут захисту прав потерпілого за новим КПК України // Право і суспільство. 2013. № 2. С. 211-216.

12. Молдован А. В., Тилик Т. М. Адвокатура України: Навчальний посібник. К.: Алерта, 2013. 256 с.

13. Несінов О. Про деякі спірні і суперечливі положення КПК України та їх використання для посилення позиції захисту (частина друга) // Вісник НААУ. 2016. № 7-8 (25). С. 32- 36.

14. Оверчук С. В. Умови надання безоплатної правової допомоги в контексті прецедентної практики Європейського суду з прав людини // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2016. № 1(13) С. 1-43.

15. Одинцова І. М. Інститут самостійного адвокатського розслідування у кримінальному процесі // Правова позиція. 2016.- № 2(17). С. 170-175.

АНОТАЦІЯ

У статті розкриваються концепти захисту та правничої допомоги, доктринальні проблеми удосконалення та гармонізації законодавства, усунення юридичних колізій, забезпечення дієвості інститутів захисту та правничої допомоги, зміцнення гарантій захисту прав і свобод людини.

Ключові слова: верховенство права, захист, правнича допомога, докази захисту, незалежне правозахисне розслідування.

SUMMARY

The article reveals the notion of protection and legal assistance, doctrinal problems improve. To harmonizing legislation, resolve legal conflicts, ensure the effectiveness of institutions for the protection and legal assistance, strengthening of guarantees for the protection of human rights and freedoms.

Keywords: rule of law, protection, legal assistance, evidence for the defense, the independent human rights inquiry.

16. Ольховська М. М. Застосування стороною захисту правових висновків Європейського суду з прав людини при апеляційному оскарженні ухвали слідчого судді про обрання запобіжного заходу // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Одеса: ВД Гельветика, 2017. № 25. С. 113 – 116.

17. Рибалка О. В. Захисник як суб'єкт доказування в кримінальній справі // Адвокат. 2011. № 7(130). С. 35–40.

18. Сачко О. В. Проблеми дієвості інституту захисту в кримінальному процесі // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. №2. С. 142-145.

19. Скрябін О. М. Участь захисника в окремих кримінальних провадженнях : монографія. Запоріжжя: Просвіта, 2017. 380 с.

20. Татаров О. Ю., Чернявський С. С. Участь захисника у кримінальному провадженні: проблеми законодавчого врегулювання // Вісник кримінального судочинства. 2015. № 2. С. 77-83.

21. Тертишник В. Захисник у змагальному кримінальному процесі // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2010. № 12. С. 90-95.

22. Тертишник В. М. Кримінальний процес України: підручник. 7-ме вид., доповн. і перероб. К.: Алерта, 2017. 840 с.

23. Тертишник В. М. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Видання 13-те доповн. і перероб. / В. М. Тертишник. К.: Правова єдність, 2017. 824 с.

24. Фіолевський Д. П. Адвокатура: підручник. К.: Алерта, 2014. 624 с.

25. Фурса С. Я., Фурса Є. І. Науково-практичний коментар до Закону України “Про

виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини”. К., 2007.

26. Ченцов В. В., Тертишник В. М. Реабілітація жертв незаконних кримінальних переслідувань, політичних репресій та зловживань владою: підручник для слухачів магістратури юридичних вузів. Київ, 2016 324 с.

27. Шемшученко Ю. С., Тертишник В. М. Доктринальні проблеми забезпечення верховенства права в процесі конституційної й судово-правової реформи в Україні // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. Спецвипуск. Ч. 1. 2017. С. 46-52.

28. Яновська О. Правова позиція захисту в кримінальному провадженні: шляхи відстоювання у процесі доказування // Право України. 2014. №10. С. 124-132.

ANNOTATION

Tertyshnik Volodymyr, Odintsova Irina. Legal assistance and protection in the criminal process: concepts and conflict-of-law reforms.

The article reveals the notion of protection and legal assistance, doctrinal problems improve. To harmonizing legislation, resolve legal conflicts, ensure the effectiveness of institutions for the protection and legal assistance, strengthening of guarantees for the protection of human rights and freedoms.

Legal assistance – multiple-aspect bar activities, aimed at ensuring the rule of law, which constitute the exercise of legal advice, assistance in drafting legal documents, initiating and participating in the conduct of procedural action, evaluation of the appropriateness, reliability and admissibility of evidence, the analysis of the

legitimacy of legal decisions, the implementation of measures for the restoration of violated rights.

Institute of protection – it is a holistic system of relatively isolated and independent and joint special subject of regulation of specific legal norms that regulate an important part of public relations in the State to ensure the rule of law and the protection of rights and freedoms of members of the criminal justice.

In today's criminal counsel may participate in criminal proceedings in three different status: 1) as a defender of the suspect, accused, convicted, justified; 2) as a representative of the victim of physical persons; a legal entity that is affected civil plaintiff, civil respondent; third person; 3) as legal assistant to the witness.

One of the problem of today's law is that the law is legally not identified nor the name nor the status of persons that provide legal assistance to the witness, the applicant, the person submits the turnout of has recanted.

Prescription of the Constitution that “exceptionally lawyer carries out representation of another person in court, as well as protection from criminal prosecution does not mean establishing the monopoly of lawyers to perform the function of protection.

Wise will introduce a new conceptual system of legal assistance and protection: 1) Protection of the suspect can make as lawyers and other professionals in the field of law, for which there is no reason for removal. 2) Defendant and defendant in court should carry only a lawyer who offered to appoint judicial agent. 3) Legal assistance to victims, civil plaintiffs, civil and for third parties (art. 63 of the CPC of Ukraine) can make as lawyers and other specialists in the field of law, which can act in the procedural status of the representatives of the respective parties. 4) Legal assistance to witnesses, applicants to other participants of the process can make as lawyers and other professionals in the field of law.

Implementation of the constitutional principles of legal assistance and protection in criminal proceedings requires a clear definition of the procedural status of the Defender, the representative and law agent, development and adoption of the law on the independent Institute the investigation, which has become an independent institution of the criminal procedural law.

Keywords: rule of law, protection, legal assistance, evidence for the defense, the independent human rights inquiry.